

Behandeling uitzendkrachten blijft ondermaats

Poolse landddag

Met vijf man in een caravan, 250 euro boete voor bellen tijdens de arbeid, onderbetaling, onvoldoende bescherming tegen gevaarlijk werk. De behandeling van veel Poolse werknemers in Nederland is nog steeds bedroevend. Intensievere controle op slechte huisvesting, cao-ontduiking en malafide uitzendbureaus lijkt noodzakelijk.

tekst Loek Kusiak

In augustus 2009 gaan 74 Poolse aardbeienpluksters bij teler Van der Ven in het Brabantse Oirschot 'wild' in staking. Bestuurder Wim Baltussen van FNV Bondgenoten hoort van de vrouwen over werkdagen, brandende zon of niet, van twaalf tot vijftien uur. Na bijna twee maanden in Nederland hebben de vrouwen nog geen cent loon gezien. "Bovendien," zegt Baltussen, "wilde de teler op basis van geplukte kilogrammen aardbeien gaan betalen in plaats van het minimumloon." Dat had de vakbondsbestuurder eerder meegemaakt bij een slateler in Horst. "Daar ontvingen de Poolse werknemers drie cent per geplukte sla. Daar zat het vakantiegeld dan bij in."

De stakende aardbeienpluksters laten Baltussen ook een lijstje zien met boetes die de werkgever wil opleggen bij zogenaamde 'overtredingen,' zoals 250 euro voor plassen of telefoneren tijdens het werk, 100 euro bij minder dan 21 gevulde kisten per werkdag, 100 euro voor het dragen van make-up tijdens het werk. Voor het maken van een maaltijd staan de 74 vrouwen zes simpele kookplaatjes ter beschikking. De aardbeienpluksters willen niets liever dan naar hun vaderland terugkeren zodra ze hun loon hebben. Ze voelen zich, vertellen ze aan Baltussen, in ons land "nog niet eens behandeld als tweederangs burgers."

Vier dubbeltjes

Na vijf dagen staken en tussenkomst van Arbeidsinspectie en werkgeversorganisatie ZLTO is de werkgever bereid om 115.000 euro aan achterstallig loon over te maken. Baltussen: "Hij wilde aanvankelijk ook nog vier dubbeltjes per uur minder betalen. Dat lijkt *peanuts*, maar over een maand gerekend is het voor een Pool een weekloon." Conflicten als rond Poolse plukkers van aardbeien, sla of champignons behoren niet tot grootvaders tijd. Over de slechte behandeling van Poolse werknemers in Nederland – er werken er naar schatting 70.000 – bereiken vakbonden, bonafide uitzendbureaus, Arbeidsinspectie en

werkgeversorganisaties geregeld klachten. Werden ze vroeger alleen ingehuurd voor het steken van asperges, tegenwoordig tref je Polen aan in alle lagen van de tuinbouw, in de bouw en bij slachterijen en andere vleesbedrijven om het zware, vuile en eentonige werk op te knappen. Polen hebben in Nederland geen tewerkstellingsvergunning meer nodig, zoals enkele jaren geleden. Nederlandse werkgevers hoeven door deze versoepeling ook niet meer aan tonen dat ze geen Nederlandse werknemers kunnen vinden. Wel zijn werkgevers sinds 2008 wettelijk aansprakelijk voor het handelen van malafide uitzendbureaus die hen de goedkope Polen leveren. “Maar er zijn nog heel wat die doen alsof hun neus bloedt en de andere kant opkijken,” zegt Tom Gibcus, bij de uitzendopeel ABU (Algemene Bond van Uitzendbureaus) belast met het beleid rond de werving van migranten.

Blind tekenen

De ABU telt onder haar leden circa zeventig uitzendbureaus die NEN-44001 gecertificeerd zijn. Dat wil zeggen dat ze hun Poolse en andere buitenlandse werknemers betalen volgens de alge-

meen verbindend verklaarde CAO Uitzendkrachten. “We waarschuwen voortdurend,” zegt Gibcus, “dat bedrijven strafrechtelijke risico’s lopen door met malafide bemiddelaars in zee te gaan. De boeven onder de uitzendbureaus willen we aanpakken met hulp van de Stichting Naleving CAO Uitzendkrachten. Die heeft sinds 2008 al meer dan vijftig rechtszaken tegen malafide bemiddelaars gewonnen en voor miljoenen aan boetes opgelegd.” De meeste Polen kunnen de malafide arbeidsbemiddelaars echter niet onderscheiden van de gecertificeerde bureaus. “Veel Polen,” zegt Baltussen, “ondertekenen vrijwel blind wat hen wordt voorgesteld.” In de champignon- en paddestoelensector is dat vrij makkelijk, want daar is al enkele jaren geen CAO. De wens van werkgevers om overwerk pas te vergoeden vanaf 60 uur schoot de bonden in het verkeerde keelgat. Baltussen: “Malafide bemiddelaars beloven de Polen tien of twaalf euro per uur, maar ze krijgen er vijf. Ze hebben ook niet in de gaten dat ze stukloos ontvangen, terwijl de werkgever het in zijn administratie doet voorkomen alsof hij keurig het wettelijk minimumloon betaalt. Voor de

“Een zieke Pool wordt vaak direct ingeruild voor een ander”

Arbeidsinspectie is het moeilijk daar een vinger achter te krijgen. Als dat al lukt, stelt de boete niets voor. En wie voor zijn rechten opkomt, kan vertrekken. Wij kennen alleen het topje van de ijsberg als het om uitbuiting gaat. Er is veel angst. Daardoor accepteren Polen vaak ook ongezonde arbeidsomstandigheden.”

‘Vitaminegebrek’

Afgelopen zomer sprak Baltussen een groepje Poolse mannen dat werkte in een Noord-Limburgse tuinbouwkas. “Tijdens het spuiten van bestrijdings- »

“Veel bedrijven draaien voor 80 procent op uitzendkrachten”

middelen waren ze verplicht om door te werken, terwijl de Nederlandse collega's de kas verlieten. Van sommige Polen was door de aanraking met gif de huid aangetast. De baas had daarop gezegd: 'Eet meer sinasappelen, want je hebt vitaminegebrek.'” In de bouw is het volgens FNV Bouw niet veel beter. “Zodra er op een project veel Polen werken, houdt de aannemer opeens veel minder toezicht op regels voor valgevaar, tillen, oplosmiddelen.”

Bij de Productschappen Vee, Vlees en Eieren (PVE) leidt sociaal secretaris Willem Dijkhuizen een informatiecampaagne om slachterijen en vleeswarenfabrieken te stimuleren uitsluitend met bonafide uitzendbureaus in zee te gaan en de uitzend-cao na te leven. Dijkhuizen was ook projectleider van de arbocatalogus voor de vleesindustrie, die recent door de Arbeidsinspectie is goedgekeurd. “Veel bedrijven draaien voor 80 procent op uitzendkrachten. Messen en machines in vleesfabrieken vormen grote risico's, zeker voor een Pool die nog nooit een fileermes in zijn hand heeft gehad, of niet weet waar op een machine de noodstop zit. In de arbocatalogus staan aanbevelingen om met anderstaligen beter over veiligheid te communiceren en ze te trainen in het omgaan met gereedschappen.”

Doolhof van regels

De arbodiensten Claris uit Veenendaal en Menea uit Zoetermeer hebben sinds een half jaar het Kenniscentrum Arbopolska opgericht. “Poolse werknemers zijn onze taal niet machtig,” zegt woordvoerder Casper Robben van Arbopolska, “terwijl bedrijven die met Poolse werknemers werken de weg niet kennen in het doolhof van regels en verplichtingen. Daardoor ontstaan er misverstanden.”

Inmiddels heeft Arbopolska contracten voor arbodienstverlening afgesloten met uitzendorganisatie Randstad en enkele grote werkgevers in vleessector. “Bij de begeleiding van bedrij-

ven en werknemers zetten we zelfstandige bedrijfsartsen en andere specialisten van Poolse afkomst in,” aldus Robben. “Een Poolse werknemer die zich ziek meldt omdat hij overspannen is of een been gebroken heeft, verdient dezelfde behandeling en begeleiding als zijn Nederlandse collega. Dat ontbreekt nog vaak. Nu wordt een zieke Pool vaak direct ingeruild voor een ander. Keus zat. Ook de kwaliteit van de huisvesting verdient meer aandacht.” Als 'menswaardige' huisvestingsnorm hanteert uitzendkoepel ABU minimaal tien vierkante meter woonruimte per werknemer. De gemiddelde huurprijs per week zou niet meer dan vijftig euro per week moeten bedragen, stelt Tom Gibcus. “Maar,” voegt hij eraan toe, “we weten dat er ook Polen zijn die met z'n vieren een wrakke caravan moeten delen. Per man per week zeventig of tachtig euro. Dit soort uitwassen is een smet op onze branche.”

Meteen oprotten

De Poolse voormalig studente Izabela Muchowkska woont al jaren in Nederland en werkt sinds ruim een half jaar

als consulent voor de PVE. Ze voert gesprekken met bedrijven en uitzendbureaus en bezoekt wekelijks campings, vakantieparken en huizen in Nederland waar Polen gehuisvest zijn. Ze hoort en noteert de verhalen over onderbetaling, over 25 euro uitgekeerd vakantiegeld over een heel jaar, over de Poolse tuinbouwmedewerker die bij zijn eerste ziekmelding meteen 'kon oprotten' en over het uitzendbureau dat de Poolse inleenkrachten 45 euro op het salaris inhoudt voor een paar werkschoenen. En ze ziet ook, naast de goede uitzonderingen, de “erbarmelijke, shockerende omstandigheden” waarin haar landgenoten leven. “In een dorp bij Groningen zaten er honderd in een klein hotel. Vier man in een kamer van drie bij vier meter, met één wasmachine en één keuken voor alle hotelbewoners.” Alle door Muchowkska genoteerde getuigenissen en feiten over vleessector worden gebundeld in een rapportage met aanbevelingen voor verbeteringen die binnenkort aan bonden en werkgevers wordt aangeboden. Het PvdA-Kamerlid Hans Spekman vindt de tijd rijp voor een 'beschavings-offensief' in ondernemersland. Hij pleitte in 2009 bij de behandeling van de begroting van Sociale Zaken voor oprichting van een “nieuwe CAO-politie.” Spekman: “Die moet sjoemelende aannemers en tuinders hard raken door ze fors hogere boetes op te leggen. Ook is de Arbeidsinspectie met 264 medewerkers veel te klein. Met uitbreiding kun je mensonterende arbeidsomstandigheden aanpakken.”

